

El ressorgiment impossible

Amèrica Llatina, pobra i abandonada

Grans desigualtats socials, narcotràfic, guerrilla; el panorama que presenten els països d'Amèrica Llatina és esfereïdor i els sistemes polítics de la nova democràcia sembla que no són capaços de millorar la situació.

Alberto Fujimori ha fracassat en l'intent ARXIU de moralitzar la política i la justícia.

Amèrica Llatina no troba remei per a la seva malaltia. Els projectes populistes conservadors, que substituïren en molts països els governs militars, han estat incapaçs d'aturar la crisi social i política, que ara sembla insuperable. Les experiències socialistes també fracassaren en un continent oblidat per Europa i codiciat pels Estats Units. ¿A on va Amèrica Llatina?, es pregunten els polítics i ciutadans, pessimistes quant a una realitat que confirma el paper cada vegada més secundari d'aquest conglomerat de països que comparteixen un incert destí.

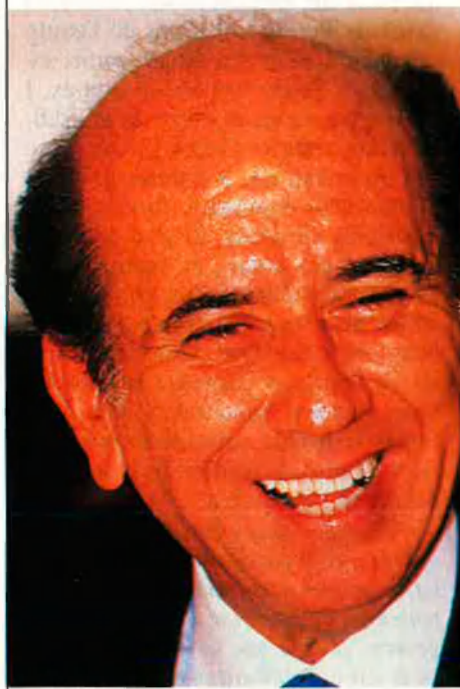
Perú és a la unitat de vigilància intensiva. L'epidèmia de còlera ha demostrat el que els peruans sabien des de la fi de la dictadura militar (1980): que l'estat ha deixat d'existir. El govern del president Alberto Fujimori ha estat incapaç de frenar l'extensió d'una epidèmia que ha sac-

sejat les classes més pobres i que ha tancat les portes a les exportacions peruanes de peix, farina de peix i fruites. El vibrí colèric ha estat el detonant d'una crisi que es remunta a la fundació de l'estat, és a dir, la gran divisió entre el país andí i la costa. L'arribada de Fujimori al poder, fa poc menys d'un any, s'havia celebrat com al triomf del Perú marginal, el que representen les tres quartes parts dels ciutadans que se senten indis o, senzillament, no blancs. El derrotat, l'ambiciós escriptor Mario Vargas Llosa, defensava un projecte neoliberal, thatcherista, per a un país en guerra, fragmentat. Fujimori aplicà amb rigor alguns dels punts del programa de Vargas Llosa, com l'eliminació de les subvencions, per intentar reduir el dèficit fiscal que asfixiava l'estat. Restablí el diàleg amb els organismes internacionals de crèdit, com el Fons Monetari Internacional (FMI), amb l'objectiu d'aconseguir més préstecs, necessaris per reactivar l'economia.

Barallat amb el seu partit -Canvi 90- perquè no l'havia incorporat al govern, Fujimori aconseguí que les reformes econòmiques foren acceptades pel Parlament i pels peruans pobres, els que més s'haurien de sacrificar amb el pla d'austeritat. En canvi, fracassà en l'intent de moralitzar la justícia i la policia. Els seus atacs contra els jutges foren ferotges, plens de raó. Qualsevol peruà sap que a la presó només hi van els desheretats, i que amb la desgràcia d'aquests viuen centenars de jutges i d'advocats sense escrúpols, traficants d'esperances i misèria.

Encara que un any és poc per valorar la gestió d'un president, com diuen els analistes peruans més lúcids, la il·lusió en el projecte Fujimori es va perdent a poc a poc. Incapaç de reformar un estat corrupte, el president, d'ascendència japonesa, sembla conformar-se a buscar crèdits a l'exterior i forçar un creixement econòmic, encara que sigui a força d'augmentar la pobresa d'una part dels peruans. La pro-

funda insolidaritat dels empresaris, la pressió de Sendero Luminoso i la solidesa del narcotràfic són factors que no afavoreixen el projecte reformista de Fujimori. Els primers, perquè sempre han buscat el diner fàcil, especulatiu, pensant més en Miami que en Lima. Són els que obertament es reien de Fujimori durant la campanya electoral, fent-ne acudits racistes. Després, ploraren la derrota de Vargas Llosa, el seu candidat. Sendero Luminoso, que aprofità els errors dels governs de Fernando Belaú Terry (1980-85) i d'Alan García (1985-90) per expandir-se per la zona andina i per algunes ciutats de la costa, continua defensant un discurs maximalista, de revolució cultural xinesa. Com diuen molts periodistes peruans que estudien el fenomen del senderisme, l'organització maoista continuarà viva mentre l'exèrcit actuï amb prepotència i amb violència als Andes i no s'acabin les enormes diferències socials i ètniques que viu

Carlos Andrés Pérez, president de Veneçuela. ARXIU

el país. El narcotràfic es va convertint en un nou factor desestabilitzador. El diner de la producció de coca -Perú n'és el primer productor mundial- i de la seva posterior transformació en cocaïna corromp policies, jutges, militars i polítics. Famílies senceres han caigut en la temptació. El perill és que Perú es transformi en una segona Colòmbia, però amb menys recursos que aquesta per combatre l'emergent estat dins l'estat.

El declivi d'Argentina commou tots els que coneixeren un país ric, econòmicament i culturalment, exportador de gra, carn, novel·listes i psicoanalistes. La tragèdia argentina es consolidà amb la dictadura militar (1976-82), que destruí vides, il·lusions i l'economia i fomentà l'oportunisme. Després d'un govern honorat de Raúl Alfonsín, capaç d'empresonar els màxims dirigents de les dictadures, arribà Carlos Saúl Menem amb un programa neoliberal malgrat el suport dels peronistes.

Menem ha tingut la virtut de traïr els ideals peronistes -corporativisme, antiimperialisme- sense obtenir cap resultat significatiu. Al contrari, pactà d'una forma humiliant amb Videla i Massera, caps visibles de l'etapa més tenebrosa argentina. Ni la *dolarització*, un remei extern, sembla tenir efecte sobre una economia mal-

mesa pels excessos anteriors i per la manca d'iniciatives. Ningú vol invertir a Argentina perquè és més ràpid guanyar diners amb l'especulació. La corrupció s'ha apoderat de part de l'aparell de l'estat i ha convertit el govern Menem en el més corrupte de tota la història argentina. Menem ha decebut per la seva mediocritat i manca de personalitat.

El gegant d'Amèrica Llatina està ferit des de fa anys. Brasil no aconsegueix l'arrancada econòmica que presagiaven molts analistes, malgrat tenir primeres matèries abundants, un vast mercat intern, comunicacions modernes i una mà d'obra qualificada. Encara que els militars brasilers eren menys lladres que els argentins, deixaren un deute extern molt feixuc, impagable, preu d'uns projectes faraònics que han servit de ben poc. El populista Fernando Collor de Mello, un nen bé de províncies arribat a president per obra i gràcia de la poderosa TV O Globo, aplicà mesures neoliberals per contenir una inflació galopant i sanejar un estat macrocefàlic. Els resultats han estat ben pobres, tot i la determinació de la ministra Zélia Cardoso.

Coneixedor del paper hegemònic de Brasil al continent, Collor impulsà el mercat comú del Con Sud, una de les poques

possibilitats per desenvolupar el país. Brasil està ofegat pel deute extern (125.000 milions de dòlars) i els desequilibris estructurals. Conviu el primer món (tecnologia punta, universitats, telecomunicacions) al costat del tercer (analfabetisme, misèria, barraquisme) en qualsevol gran ciutat brasilera. És el país dels contrastos, de la teologia de l'alliberament (Pere Casaldàliga), del sindicalisme avançat (Lula), però també dels polítics corruptes i els funcionaris sense escrúpols.

Xile és l'exemple de l'èxit econòmic. És dels pocs països del continent que controla la inflació, manté un creixement destacat i ha diversificat les exportacions. El cost social d'aquest programa, realitzat durant la dictadura militar de Pinochet, fou molt elevat, però ara ningú el qüestiona. Els xilens miren per damunt de la frontera que els separa dels seus veïns -Argentina, Perú- i s'esgarriren per tanta inestabilitat. La fórmula neoliberal sembla haver donat resultats més que acceptables, tot i empobrir una part de la població i no solucionar el repte del deute extern. Aylwin ha trobat un Xile que ha recuperat l'optimisme després de setze anys de règim militar. És l'estadista de la reconciliació, que ha sabut moderar les rancúnies, lògiques quan s'ha viscut sota la bota dels

militars. Malgrat la tradicional politització dels xilens, Aylwin ha recollit un ampli consens que dona suport al seu projecte de restauració democràtica. Només fa falta arraconar definitivament Pinochet i els seus seguidors, una espècie en extinció. Les accions terroristes del Front Patriòtic Manuel Rodríguez (FPMR), de tendència comunista, i del Front Lautaro només han aconseguit mobilitzar la societat contra els excessos i irritar els militars. Sembla que a Xile no és l'hora de les aventures.

Colòmbia viu un dels moments més transcendents de la seva història més immediata. Un grup heterogeni de polítics i professionals redacta una nova constitució, progressista, que garantirà els drets de les minories i dels desfavorits. És una iniciativa lloable del president César Gaviria, un liberal que ha fet oblidar ràpidament Virgilio Barco, l'estadista que començà la guerra contra el narcotràfic. A pesar de la notable situació econòmica, Colòmbia està malalta de violència, provocada per les enormes desigualtats socials, l'insurgència guerrillera, l'actuació de l'exèrcit, les lluites entre famílies del narcotràfic i els odis ancestrals entre libe-

ral i conservadors, encara presents al camp. La nova constitució i la incorporació del M-19 a la política parlamentària són una bona notícia perquè per primera vegada s'intenta moralitzar el país i incorporar en el projecte de futur els desfavorits.

Veneçuela és la parenta rica de la família. El petroli que surt a dojo del llac Maracaibo podria haver servit per convertir aquest país en El dorado. No ha estat així. Encara que l'incombustible Carlos Andrés Pérez acusi Occident d'intercanvi desigual, han estat els polítics veneçolans els causants del desastre econòmic. Com em deia un professor català que treballà a Caracas, l'alt funcionari que no robava un milió de dolars en poc temps era considerat un imbecil. Confondre l'estat amb una finca privada és bastant freqüent a Amèrica Llatina, però sembla que encara ho és més a Veneçuela. Per evitar la catàstrofe, Pérez -CAP, com el coneixen al país- hagué d'aplicar un programa de rigor econòmic que ha incrementat les diferències socials i que ha provocat violents disturbis, com els de fa un any i mig.

Antoni Castel

Congrés argentí.

ARXIU

La Informació és això.

Ramon Pellicer

Catalunya Vespre. De 19 a 21.

CATALUNYA
RADIO

La ràdio nacional de Catalunya

